

KRAJSKÁ
HYGIENICKÁ STANICE
MORAVSKOSLEZSKÉHO
KRAJE SE SÍDLEM
V OSTRAVĚ

Úloha KHS v ochraně ovzduší

Hotel ATOM, 6.4.2009

MUDr. Helena Šebáková

Ing. Jaroslav Kubina

Ing. Miroslava Rýparová

helena.sebakova@khsova.cz

595 138 200

Krajská hygienická stanice Moravskoslezského kraje se sídlem v Ostravě

Na Bělidle 7, 702 00 Ostrava tel: 595 138 111, fax: 595 138 109 www.khsova.cz, podatelna@khsova.cz

KHS v ochraně ovzduší

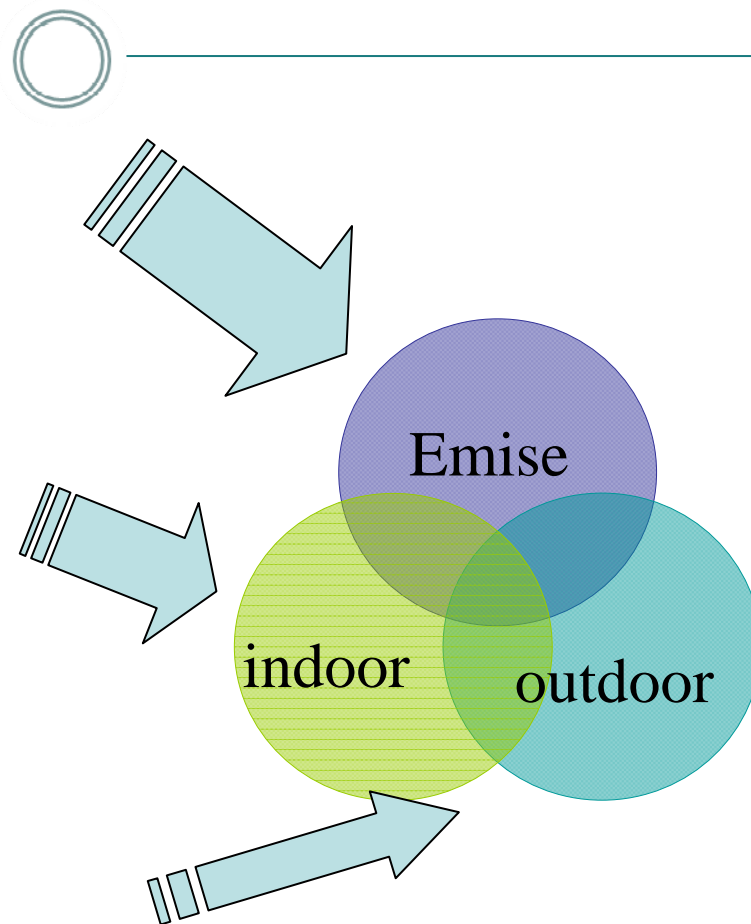
- Státní zdravotní dozor – vnitřní ovzduší
- Státní zdravotní dozor – venkovní ovzduší
  - PM_{10} – Bartovice
  - Imise kovů - Ostrava
- Zdravotní stav Ostrava – vztah PM_{10} , ARI a úmrtnost
- Nádorová onemocnění – význam prevence
- Závěr

Ovzduší

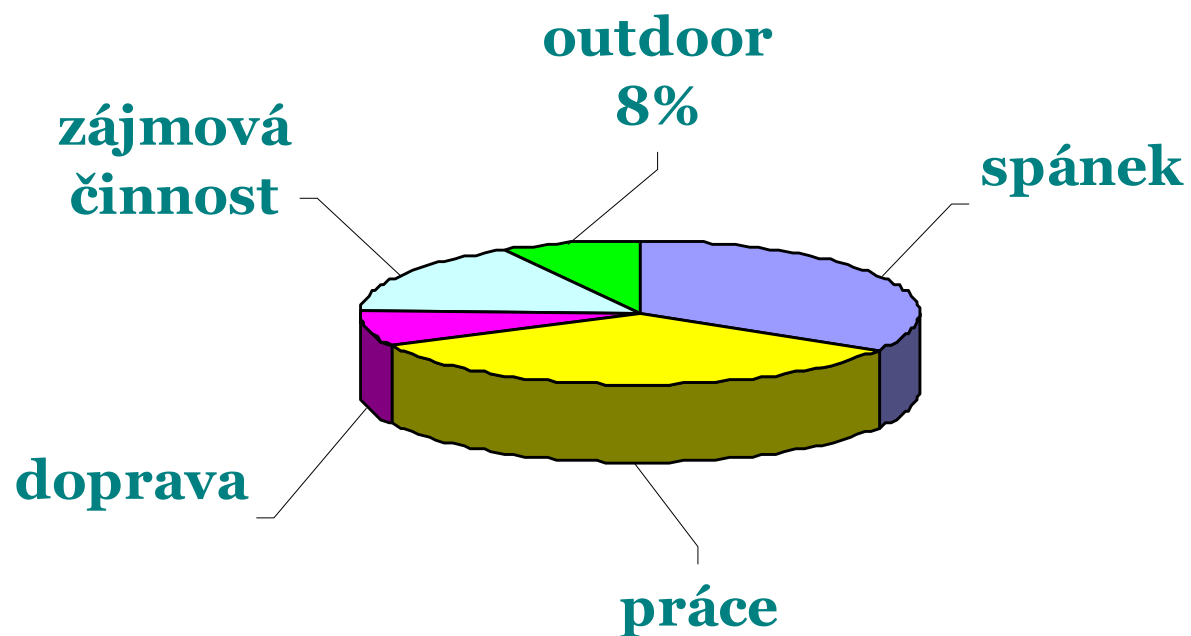
- Výrobci, provozovatelé, malé zdroje, doprava

- zákon č. 258/2000 Sb. – KHS

- zákon o ovzduší – MŽP, MZd, KÚ, ČIŽP

Význam vnitřního ovzduší

Legislativa pro vnitřní ovzduší

- Zák. č.258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví
- Nař.vl. č.361/2007 Sb. – pracovní prostředí
- Vyhl. č.49/1993 Sb. – zdravotnická zařízení
- Vyhl. č.135/2004 Sb. – bazény, sauny, regenerační zařízení
- Vyhl. č.410/2005 Sb. – školská zařízení
- Vyhl. č.6/2003 Sb. – hygienické limity v pobytových místnostech
- Vyhl. č.137/1998 Sb., o obecných technických požadavcích na výstavbu

Zákon č.258/2000 Sb.

§ 13, odst.1 – Uživatelé staveb zařízení pro výchovu a vzdělávání, vysokých škol, škol v přírodě, staveb pro zotavovací akce, staveb zdravotnických zařízení, ústavů sociální péče, staveb pro obchod a pro shromažďování většího počtu osob jsou povinni zajistit, aby *vnitřní prostředí pobytových místností* v těchto stavbách odpovídalo hygienickým limitům...

§ 3 písm.j) vyhlášky č.137/1998 Sb.

„pobytová místnost je místnost nebo prostor, která svou polohou, velikostí a stavebním uspořádáním splňuje požadavky k tomu, aby se v ní zdržovaly osoby (např. kanceláře, dílny, ordinace, výukové prostory, pokoje ve zdravotnických zařízeních, hotelích a ubytovnách, halové prostory různého účelu, sály kin, divadel a kulturních zařízení, místnosti ve stavbách pro individuální rekreaci apod.)“

Vyhláška č.6/2003 Sb.

Stanoví hygienické limity chemických fyzikálních a biologických ukazatelů pro vnitřní prostředí pobytových místností některých staveb

Účinnost: od 1.7.2003, pro stavby zřízené před dnem 1.7.2003 platí od 1.1.2005

Fyzikální ukazatele (mikroklima)

Teplota

	období roku teplé	chladné
• Ubytovací zařízení	24,0 ± 2,0	22,0 ± 2,0
• Zasedací místnost	24,5 ± 1,5	22,0 ± 2,0
• Haly kulturních a sportovních zařízení	24,5 ± 1,5	22,0 ± 2,0
• Učebny	24,5 ± 1,5	22,0 ± 2,0
• Ústavy sociální péče	24,0 ± 2,0	22,0 ± 2,0
• Zdravotnická zařízení	24,0 ± 2,0	22,0 ± 2,0
• Výstaviště	24,5 ± 2,5	22,0 ± 3,0
• Stavby pro obchod	23,0 ± 2,0	19,0 ± 3,0

Fyzikální ukazatele (mikroklima)

Vlhkost

teplé období roku

nejvýše 65 %

chladné období roku

nejméně 30 %

Proudění

teplé období roku

0,16 - 0,25 m.s⁻¹

chladné období roku

0,13 - 0,20 m.s⁻¹

Biologické parametry

Celkový počet mikroorganismů

koncentrace bakterií < 500 KTJ/m³

plísně < 500 KTJ/m³

Limit pro roztoče

2 µg alergenů roztočů v 1 g prachu/

0,6 mg guaninu v 1 g prachu

Nepřípustný je viditelný nárůst plísní

Chemické škodliviny a prach

Ukazatelé	jednotka	limit ⁴⁾
oxid dusičitý	$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$	100
frakce prachu PM10 ¹⁾	$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$	150
frakce prachu PM2.5 ²⁾	$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$	80
oxid uhelnatý	$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$	5000
ozón	$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$	100
azbestová a minerální vlákna ³⁾	počet vláken $\cdot\text{m}^{-3}$	1000
amoniak	$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$	200
benzen	$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$	7
toluen	$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$	300
suma xylenu	$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$	200
styren	$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$	40
etylbenzen	$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$	200
formaldehyd	$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$	60
trichloretylen	$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$	150
tetrachloretylen	$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$	150

Zdravotní rizika

- = odhad pravděpodobnosti změny zdravotního stavu exponované osoby
- pro karcinogeny – „přijatelné riziko“ 1×10^{-6}
- pro nekarcinogeny – HI – index nebezpečnosti < 1

Postup:

- identifikace nebezpečnosti + odhad expozice + analýza vztahu dávka a účinek = hodnocení rizika

Výsledky státního dozoru

Sportovní zařízení

- víceúčelová hala – měřené škodliviny PM_{10} , $PM_{2,5}$, HCHO, BTXS, mikroklima

Výsledky vyhovují

- zimní stadiony - měřené škodliviny CO, NO_x , BTXS, HCHO, problém zplodiny rolby

Zdravotní rizika z benzenu pro osoby na ploše

Výsledky státního dozoru

Kulturní zařízení

- divadla, kino, víceúčelový sál, knihovna
- měřené škodliviny PM_{10} , $PM_{2,5}$, HCHO, BTXS, bakterie a plísně, mikroklima,

Výsledky vyhovují

Výsledky státního dozoru

Solná jeskyně

- měřené škodliviny PM_{10} , $PM_{2,5}$, bakterie a plísně, mikroklima

Výsledky vyhovují (nulové hodnoty)

Výsledky státního dozoru

Poznátky

Zásadní vliv na kvalitu vnitřního prostředí má:

- větrání a vytápění
- účinnost VZT
- pravidelný úklid
- údržba zařízení

**Žádný zákon ani vyhláška neřeší
problematiku vnitřního prostředí bytů.**

Venkovní ovzduší - informace

Primární data

- ČHMÚ: www.chmi.cz
- Zdravotní ústavy : www.zuova.cz, www.szu.cz

Převzatá data, odkazy

- Krajský úřad, Magistrát, KHS MSK

Legislativa pro venkovní ovzduší

Zákon č.86/2002 Sb., o ochraně ovzduší	MŽP, MZd
Nař.vl.č.351/2002 Sb. – emisní stropy	MŽP
Nař.vl.č.356/2002 Sb. – emise, vedení evidence	MŽP
Vyhl.č.553/2002 Sb. – zvláštní imisní limity	MŽP
Vyhl.č.362/2006 Sb. – pachy	MŽP
Nař.vl.č.597/2006 Sb. – sledování imisí	MŽP
Nař.vl.č.615/2006 Sb. – emisní limity	MŽP
Nař.vl.č.372/2007 Sb. – program snižování emisí	MŽP
Zák.č.100/2001 Sb. – EIA	OOVZ
Zák.č.76/2002 Sb. – IPPC	OOVZ

Venkovní ovzduší

Proces EIA, SEA – posouzení jen dílčích příspěvků jednotlivých staveb

- Posouzeno v roce 2008 – 329 (2003-08 - 1175)

Proces IPPC – možnost posoudit z hlediska ochrany veřejného zdraví

- Posouzeno v roce 2008 – 48 (2003-08 - 300)

Venkovní ovzduší

Zdravotní politika – reakce na aktuální stav

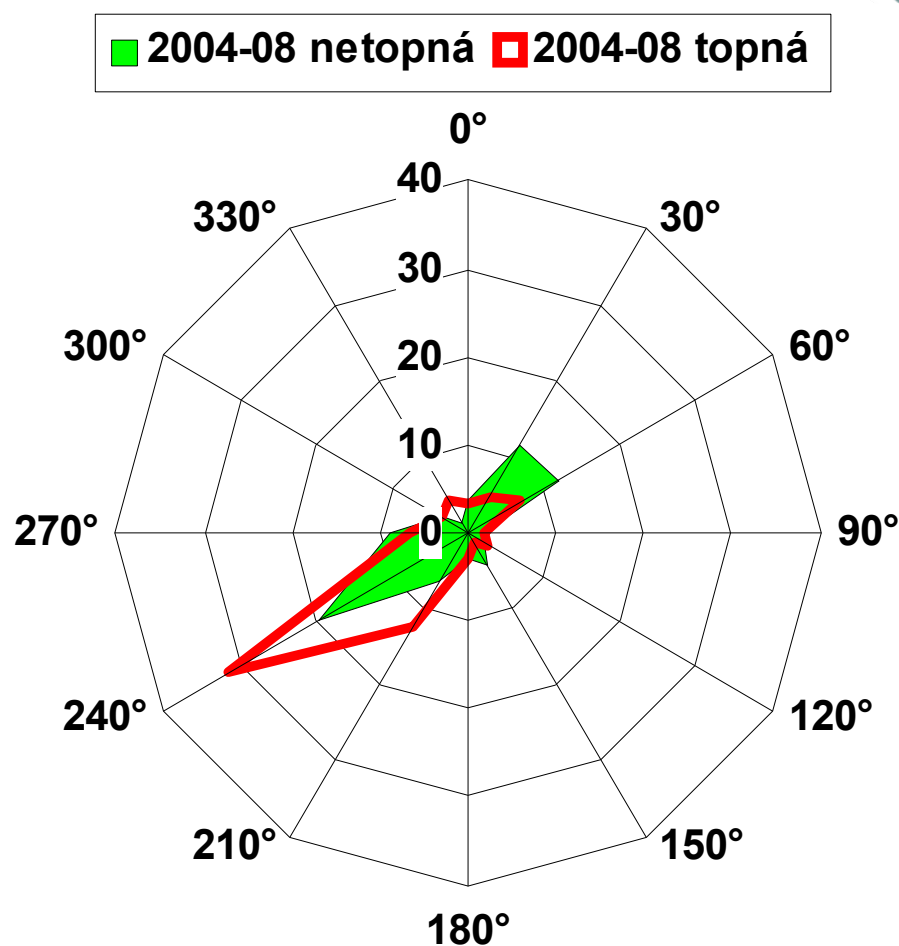
- Program „Zdraví 21 v MSK“ <http://www.zdravi21msk.cz>
- Strategické plány MSK v ochraně ovzduší
- Podněty v rámci stavebních řízení

Hodnocení a řízení zdravotních rizik

- prevence negativního ovlivnění zdravotního stavu obyvatelstva (vyhlašování stavů zvýšených koncentrací – PM_{10})

Využití monitoringu SZÚ a ČHMÚ

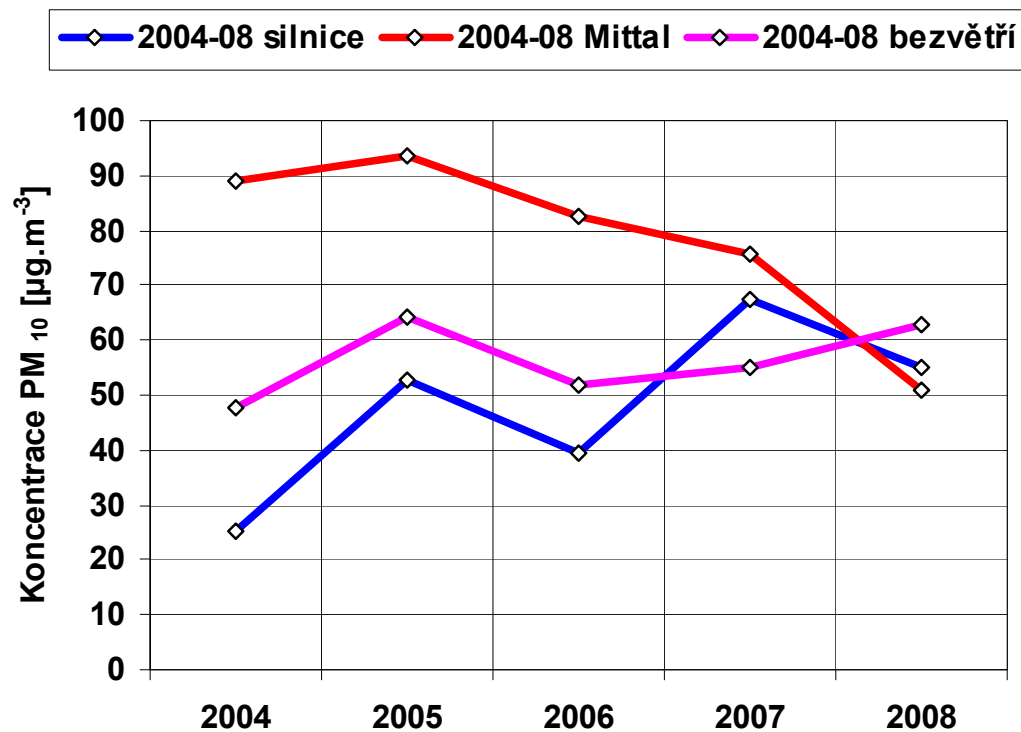
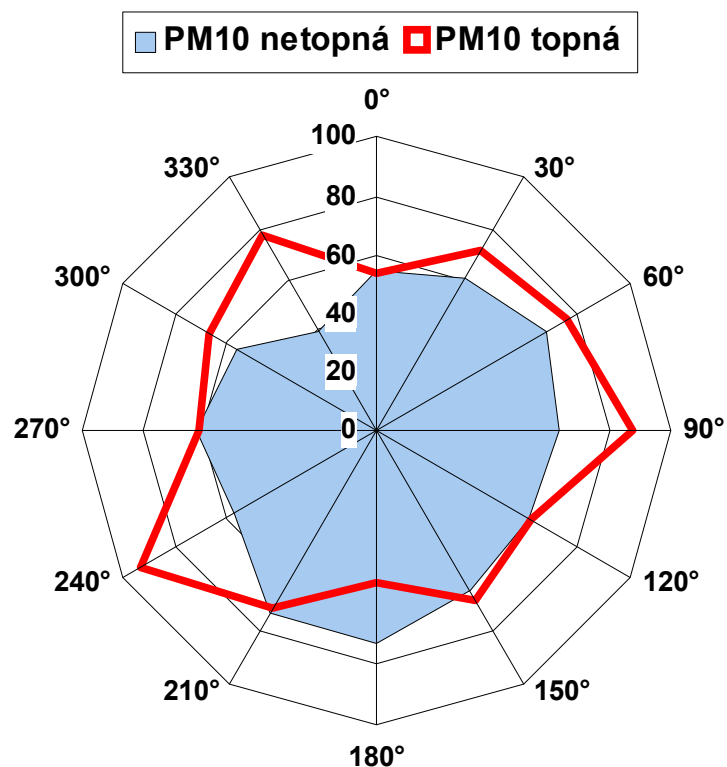
Ovzduší Bartovice – větrná růžice

- Převládající směry větru v období 2004-2008 jsou od ArcelorMitalu, v opačném směru od Rychvaldu a Petřvaldu.
- V topné sezóně činí podíl větru od ArcelorMittal cca 30 %, v letní netopné sezóně se snižuje na cca 20 %, zvyšuje se podíl větrů ze směru Rychvald a Petřvald.

Zdroj – ZÚ Ostrava

Ovzduší Bartovice – koncentrace PM_{10}

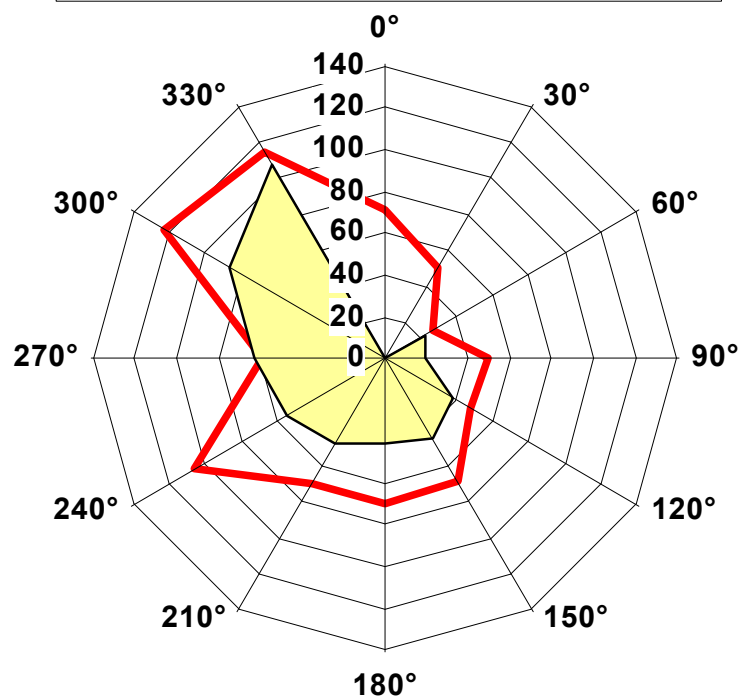
Zdroj – ZÚ Ostrava

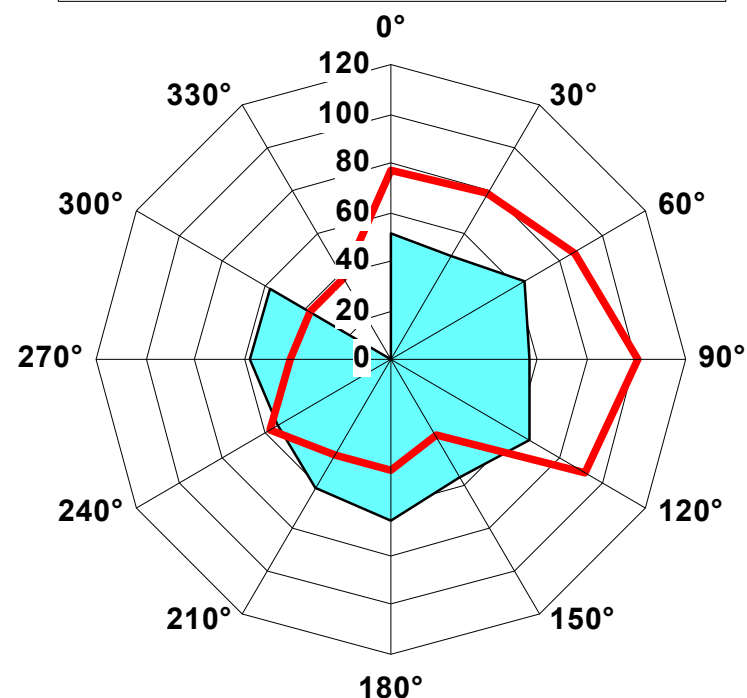
Ovzduší Bartovice – koncentrace PM_{10}

PM10 topná 04 PM10 netopná 04

PM10 netopná 08 PM10 topná 08

Zdroj – ZÚ Ostrava

Ovzduší Bartovice – PM₁₀

- V období 2004-2008 se snížila průměrná koncentrace PM₁₀ ze směru od ArcelorMittal z cca 90 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ na cca 50 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$, v opačném směru od silnice Šenov-Radvanice se zvýšila z cca 25 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ na cca 55 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$, pro stavy bezvětrí se zvýšila z cca 50 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ na cca 60 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$.
- Koncentrace PM₁₀ ze směru od ArcelorMittal se neliší výrazně od koncentrací PM₁₀ pro ostatní směry větrů.

Imise kovů – města ČR

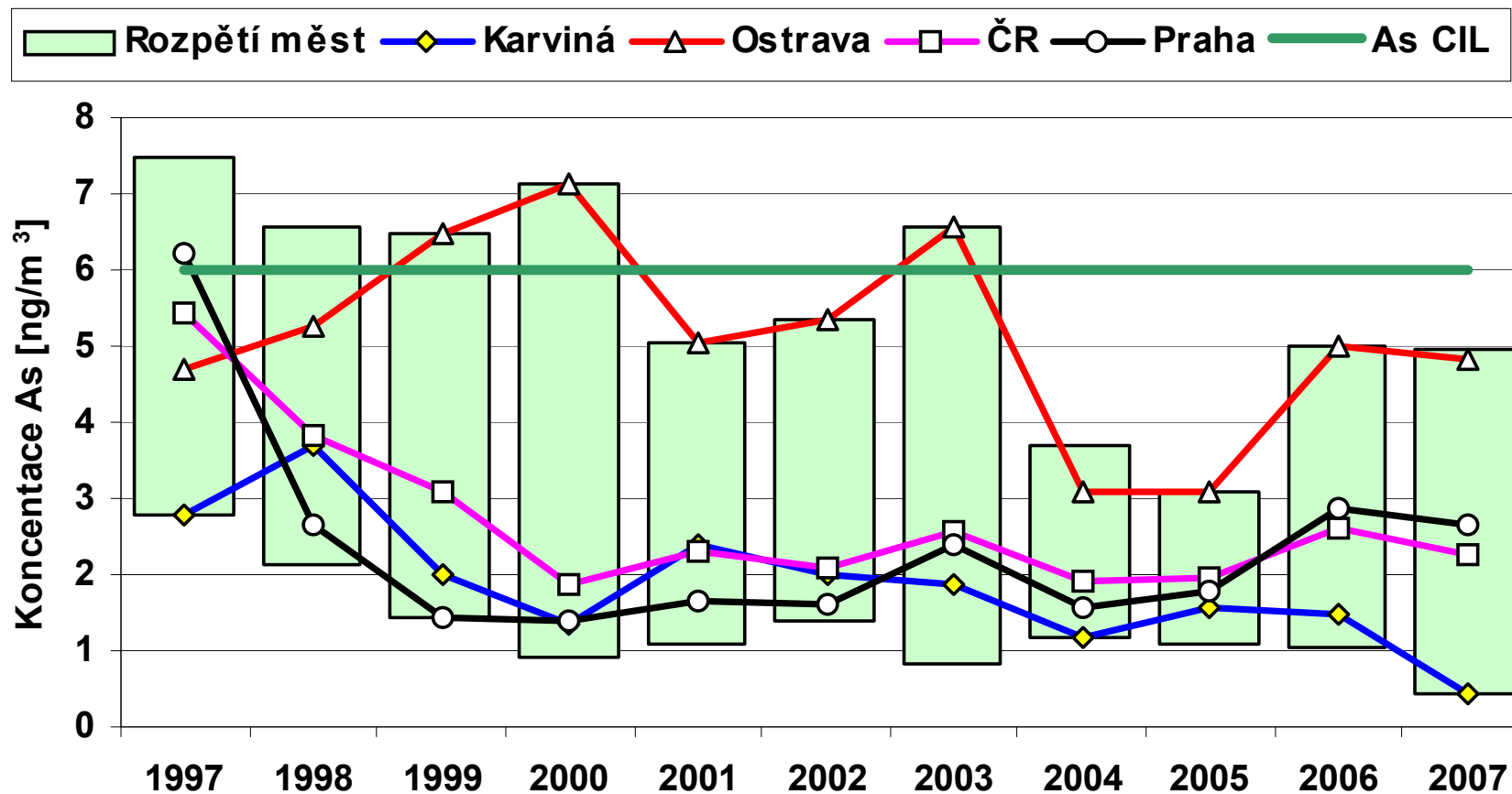

- **Srovnání je provedeno pro města:**
Brno, Hradec Králové, Karviná, Kladno, Most, Ostrava, Plzeň, Teplice, Praha, Ústí n/L a průměr ČR pro období let 1997 až 2007.
- **Srovnání je provedeno pro imise kovů:**

arsen	CIL = 6 ng.m ⁻³	k 31.12.2009
kadmium	CIL = 5 ng.m ⁻³	k 31.12.2012
nikl	CIL = 20 ng.m ⁻³	k 31.12.2012
olovo	CIL = 500 ng.m ⁻³	

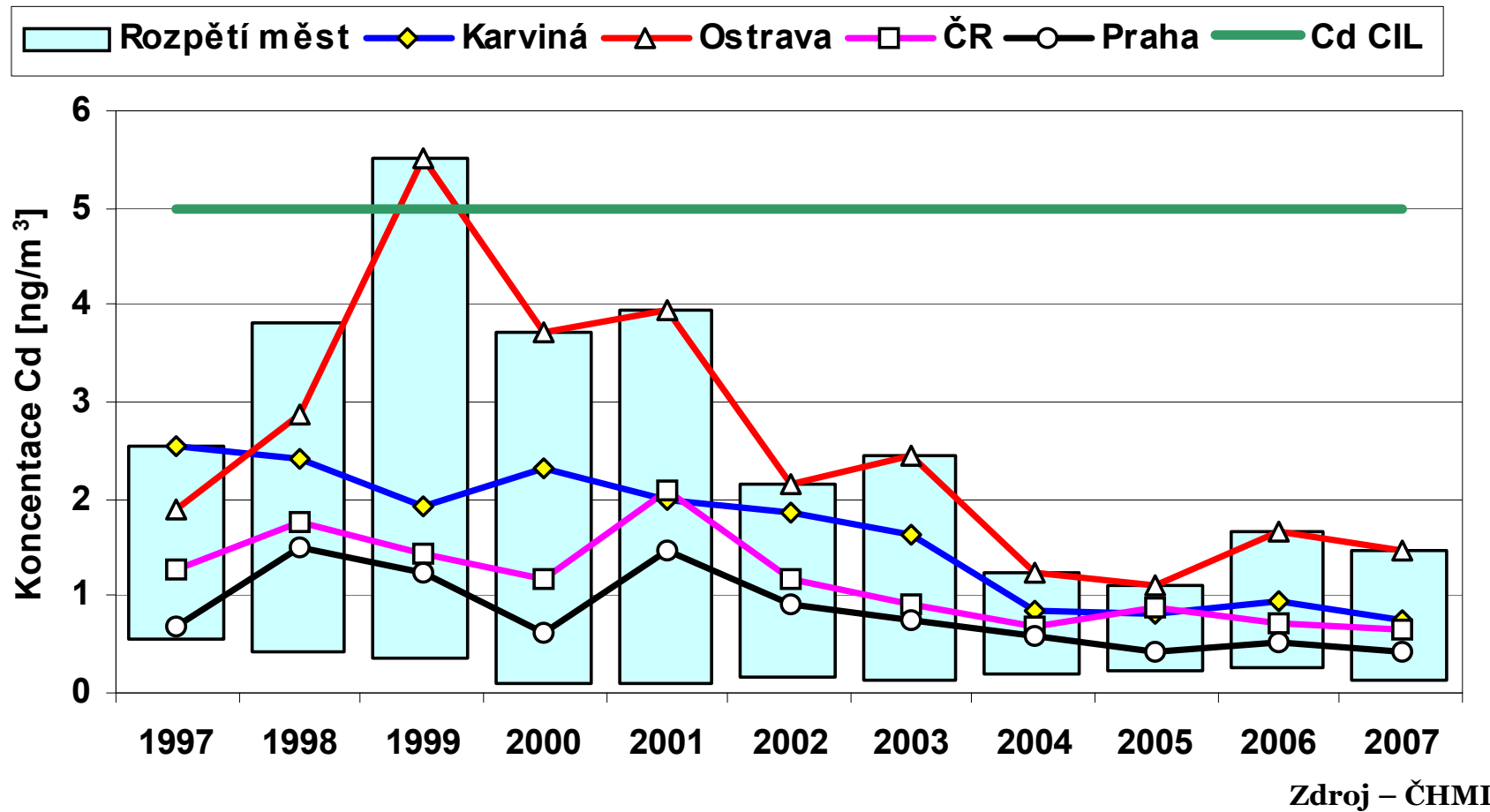
Zdroj – ČHMI

Imise arsenu – města ČR

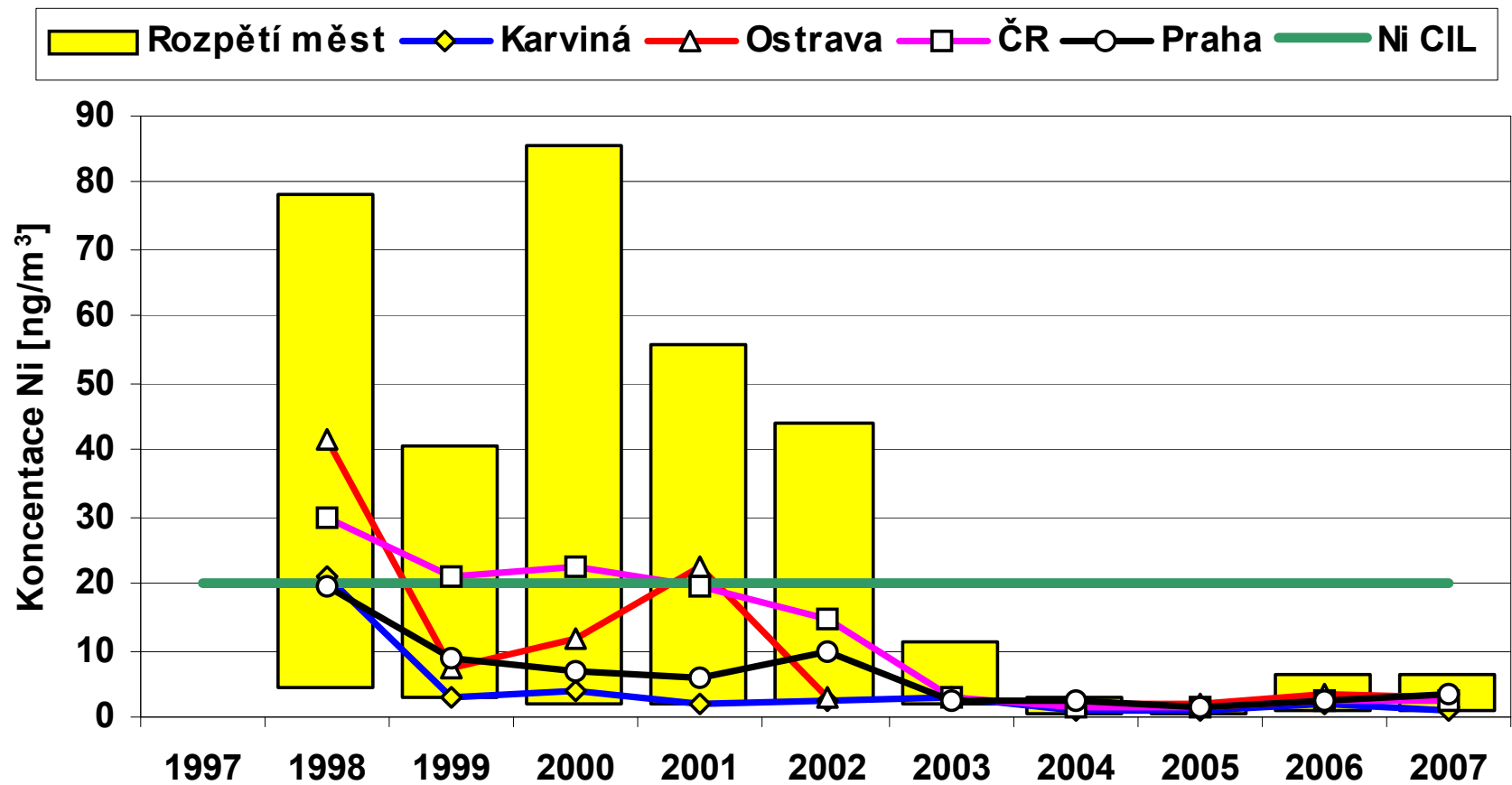

Zdroj – ČHMI

Imise kadmia – města ČR

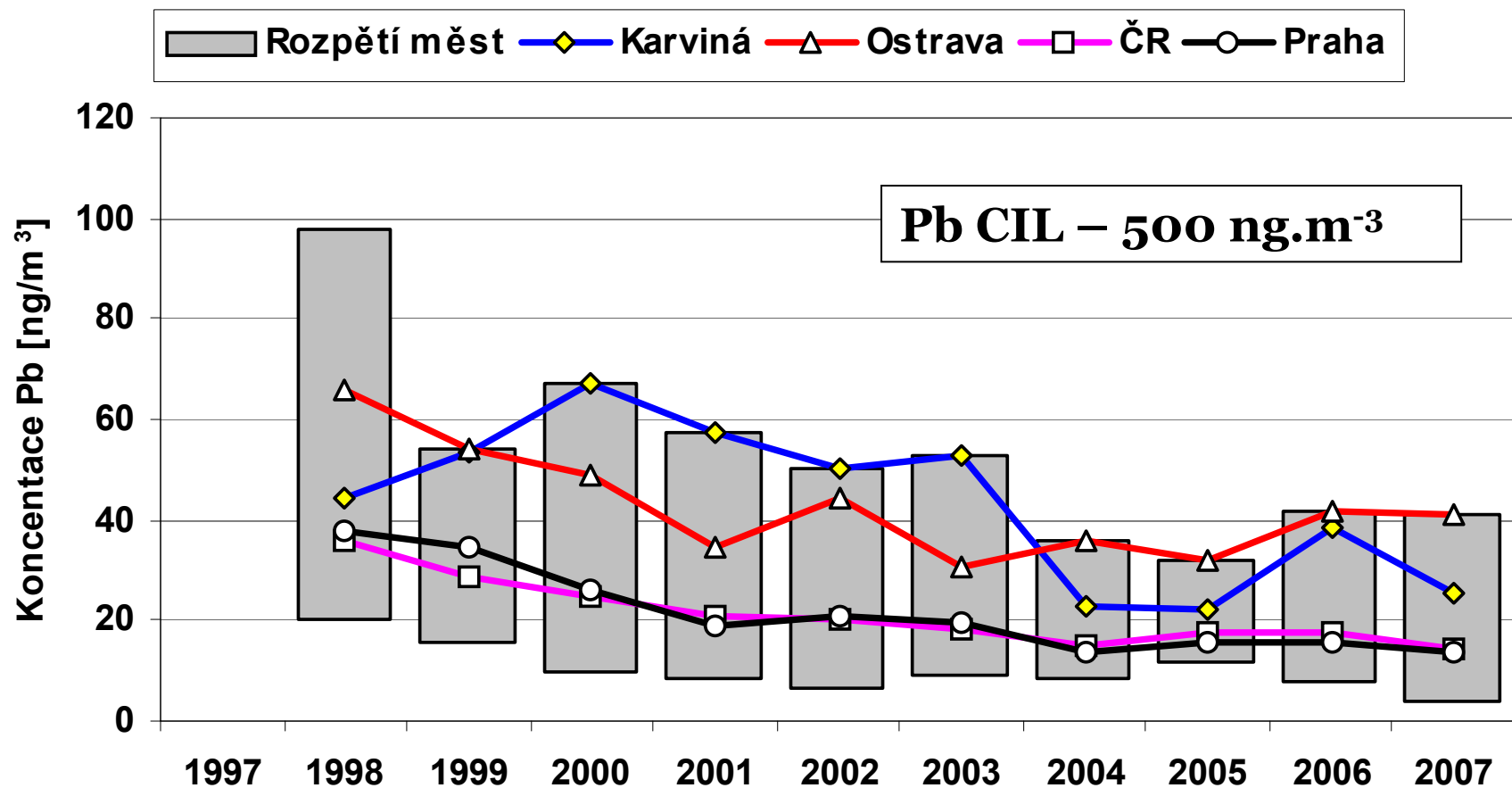

Imise niklu – města ČR

Zdroj – ČHMI

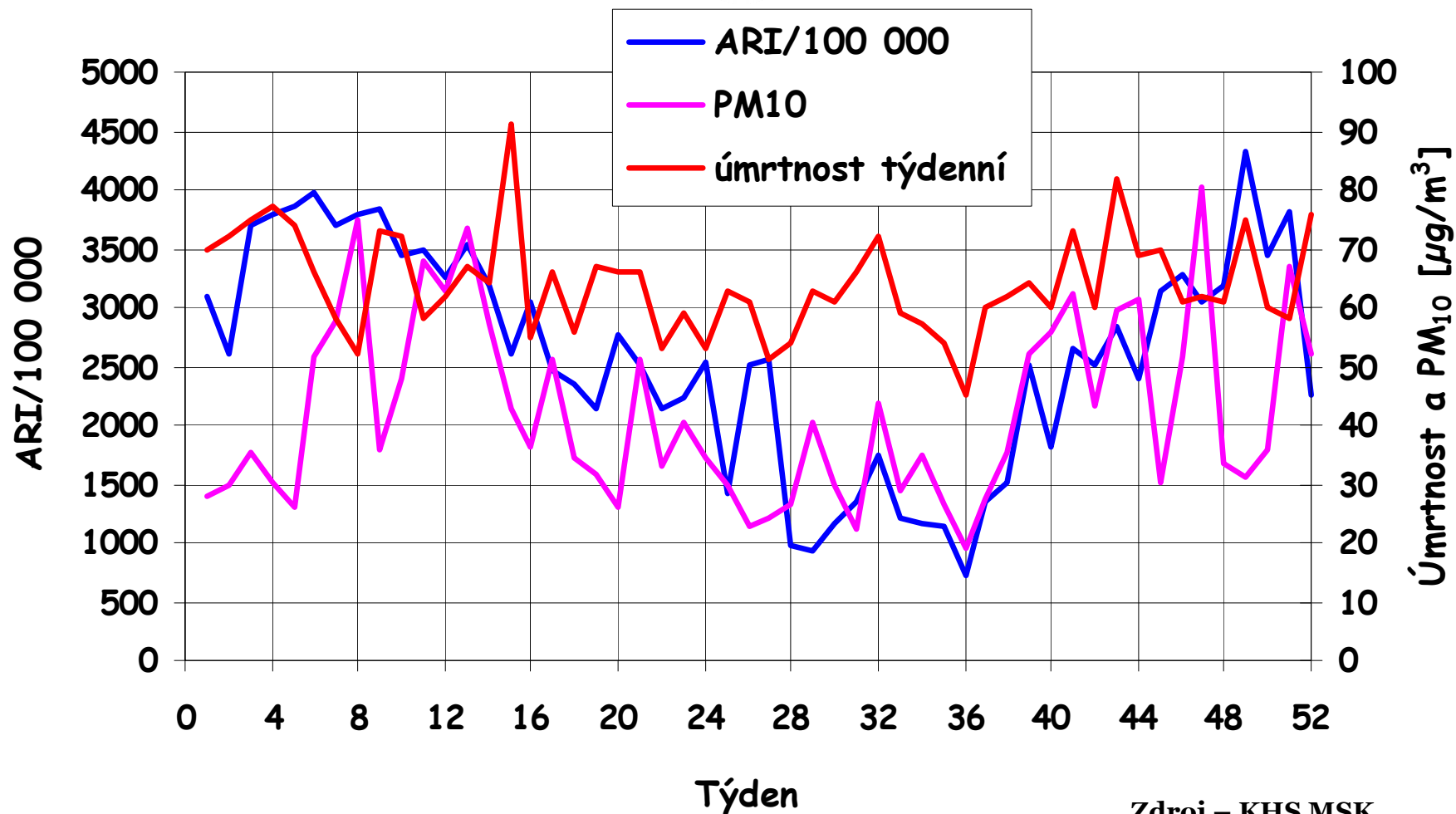
Imise olova – města ČR

Zdroj – ČHMI

Úmrtnost týdenní, ARI/100 000 a PM₁₀ - μg/m³

Ostrava 2007

Zdroj – KHS MSK

Úmrtnost týdenní a ARI

Ostrava 2007

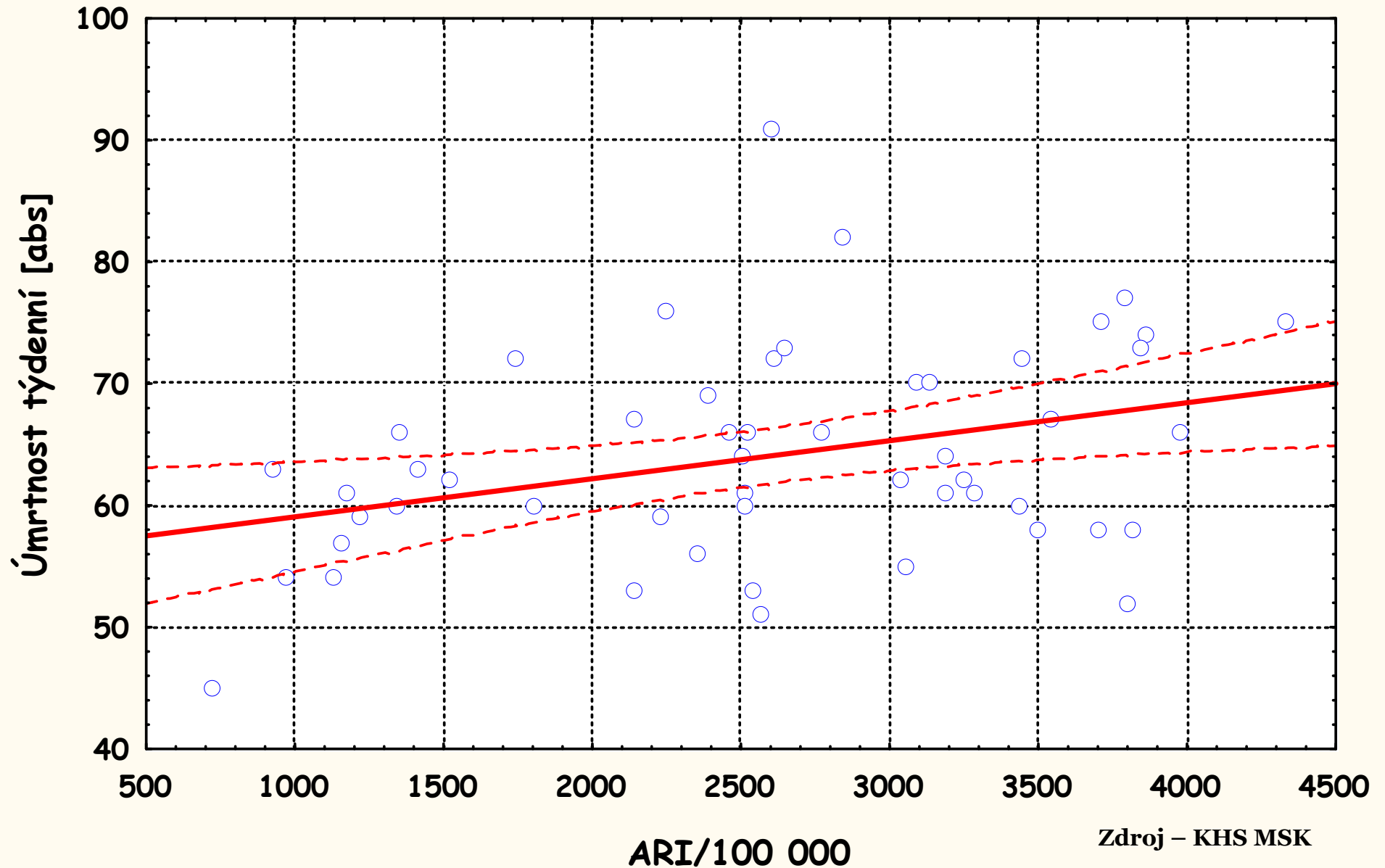

- Regresní analýzou byla prokázána závislost týdenní úmrtnosti na onemocnění ARI
koeficient korelace $r = 0,34$
- Byl stanoven následující model
Úmrtnost týdenní = $59,9 + 0,00312 * ARI$

Regrese úmrtnost týdenní proti ARI/100 000

$$\text{ÚT} = 55.9 + 0.00312 \cdot \text{ARI}$$

Ostrava 2007

Zdroj – KHS MSK

Úmrtnost týdenní a PM_{10}

Ostrava 2007

- Regresní analýzou nebyla prokázána závislost mezi týdenní úmrtností a koncentrací PM_{10}

koeficient korelace $r = 0,096$

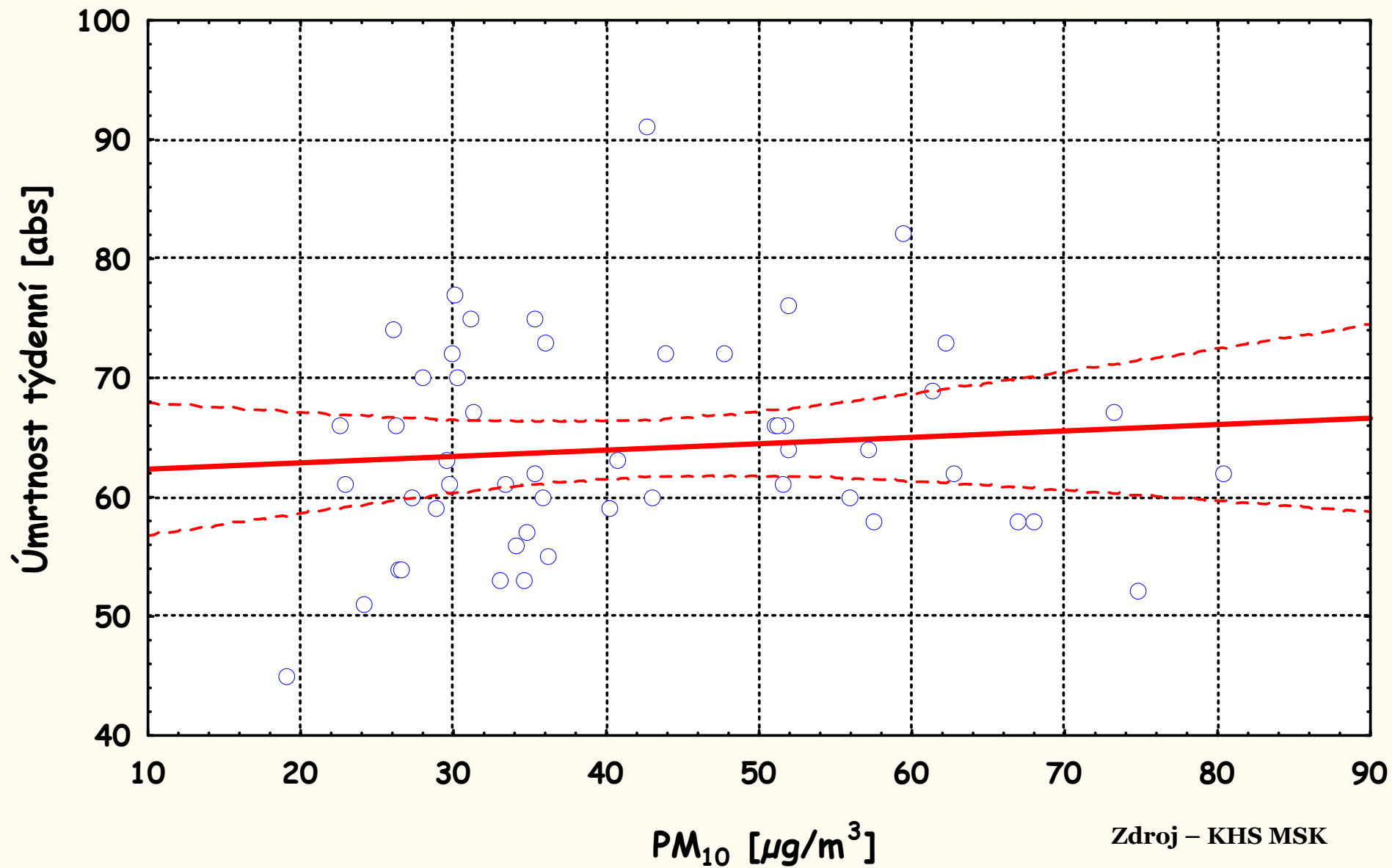
- Model není významný

Úmrtnost týdenní = $61,8 + 0,0534 * PM_{10}$

Regrese úmrtnost týdenní proti PM_{10}

$$\text{ÚT} = 61.8 + 0.0534 * PM_{10}$$

Ostrava 2007

Zdroj – KHS MSK

ARI a PM₁₀

Ostrava 2007

- Regresní analýzou byla prokázána závislost onemocněním ARI a koncentrací PM₁₀

koeficient korelace $r = 0,41$

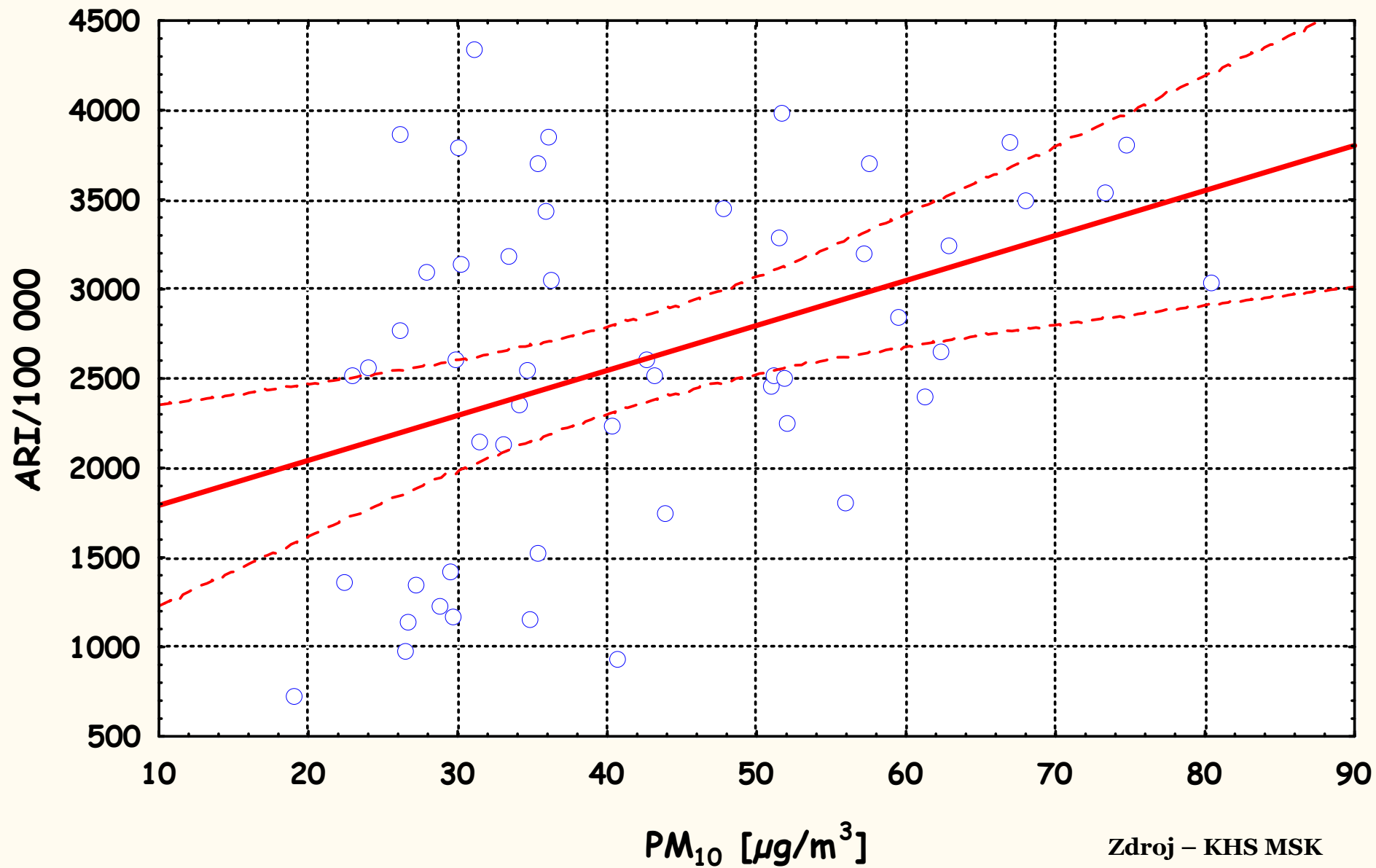
- Byl stanoven následující model

$$\mathbf{ARI = 1540 + 25,13 * PM_{10}}$$

Regrese ARI/100 000 proti PM_{10}

$$ARI = 1540 + 25.13 \cdot PM_{10}$$

Ostrava 2007

Zdroj – KHS MSK

Prevence - nádorová onemocnění

- Ročně onemocní rakovinou 67 tisíc obyvatel.
- Každý rok nádory zahubí 28 tisíc obyvatel.
- V současné době mají čeští onkologové v péči 380 tisíc pacientů.
- O tom, kolik z nich má naději na vyléčení, rozhoduje čas, kdy přicházejí k lékaři – preventivní programy.

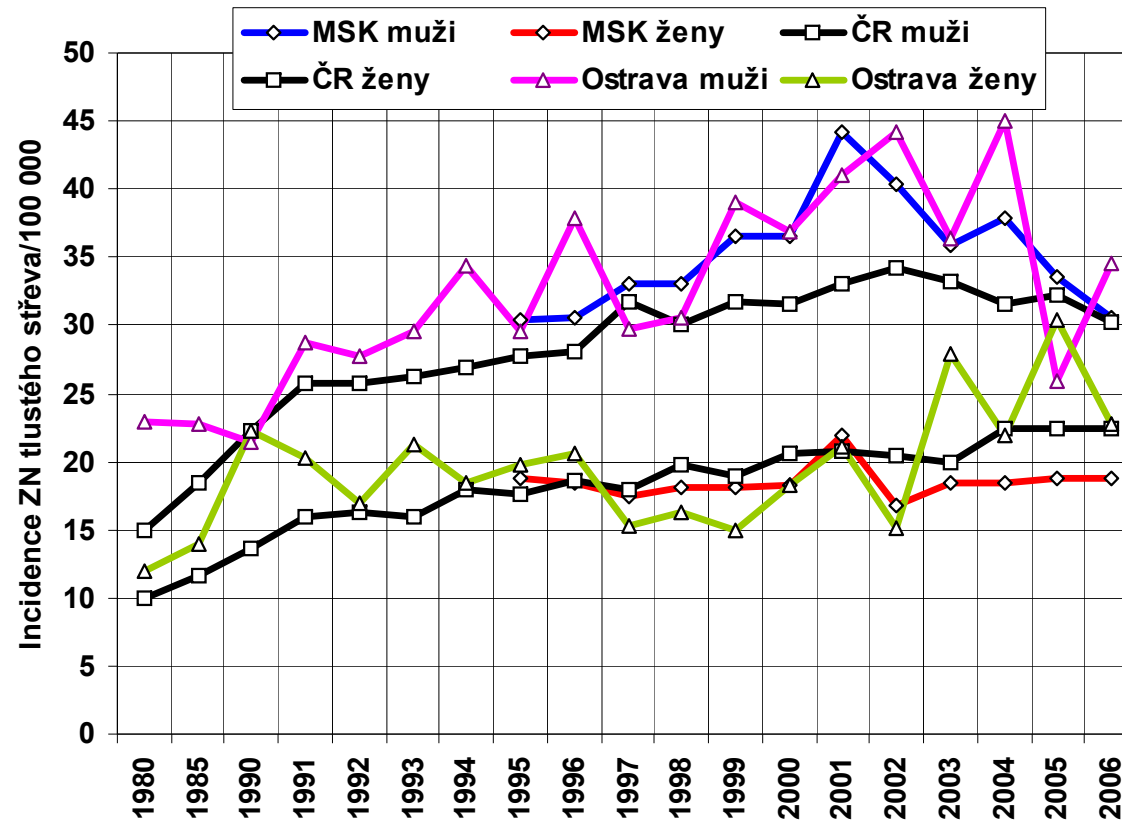
Nádorová onemocnění možnosti prevence

- muži i ženy od 50 let věku - jednou za dva roky standardizovaný test na krvácení ve stolici
- muži i ženy v 50 roce - preventivní vyšetření na rakovinu tlustého střeva
- ženy od 15 let věku - každý rok gynekologické vyšetření
- ženy od 45 do 69 let - jednou za dva roky preventivní mamografické vyšetření
- muži nad 50 let - vyšetření prostaty

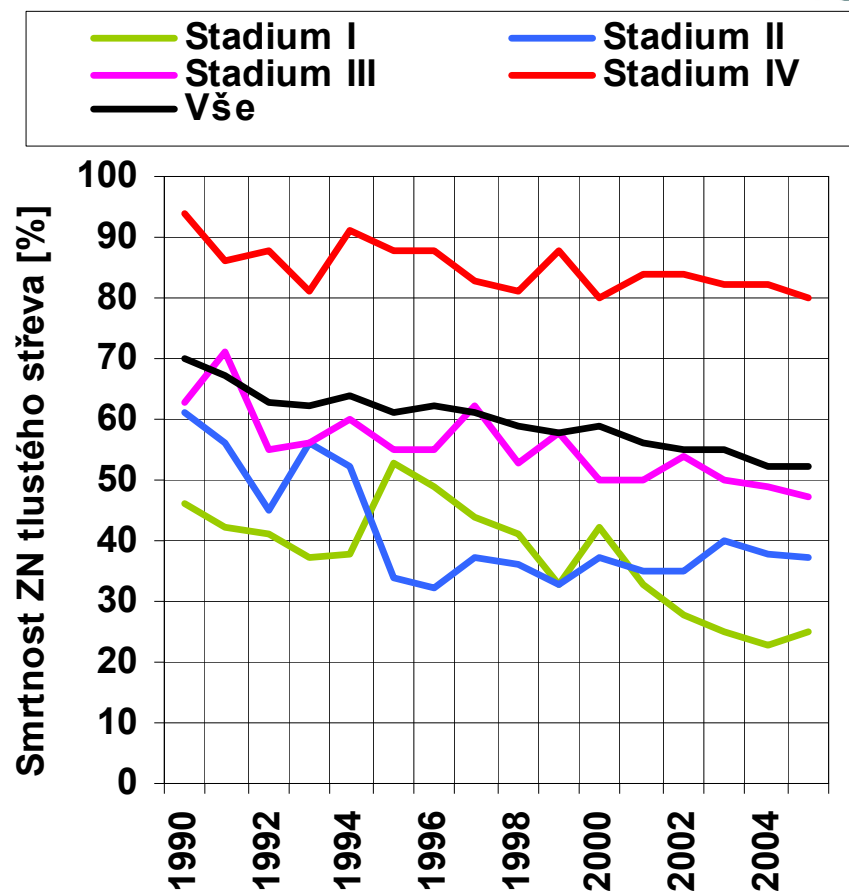

Zhoubný nádor tlustého střeva incidence onemocnění

Zdroj – ÚZIS

Zhoubný nádor tlustého střeva význam prevence

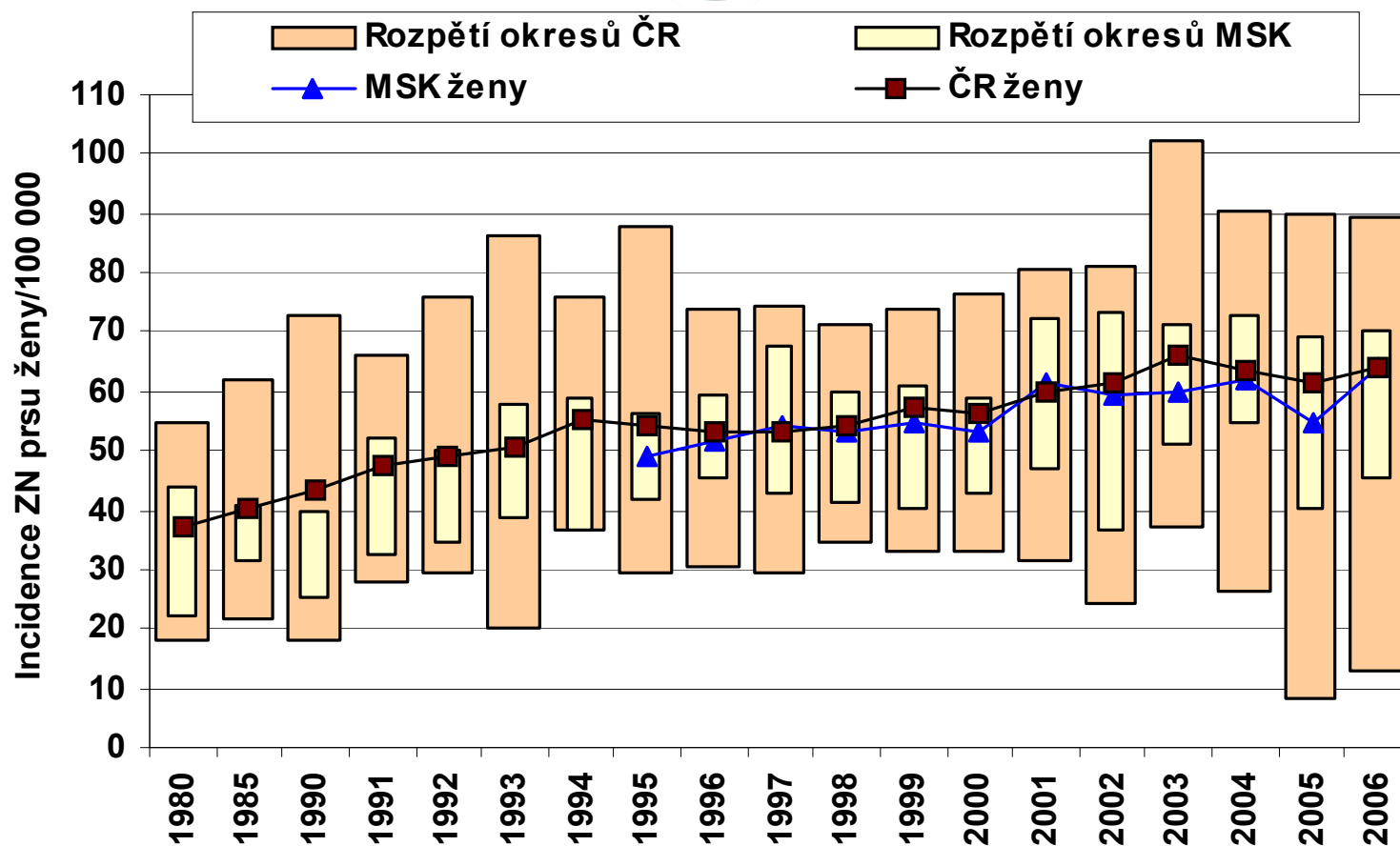

Smrtnost - %	2001-2005
Stadium I	26.8
Stadium II	37.0
Stadium III	50.0
Stadium IV	82.4
ZN tlustého střeva	54.0

Možnost zvýšení přežití na více než 70 % případů,
smrtnost nižší než 30 %.

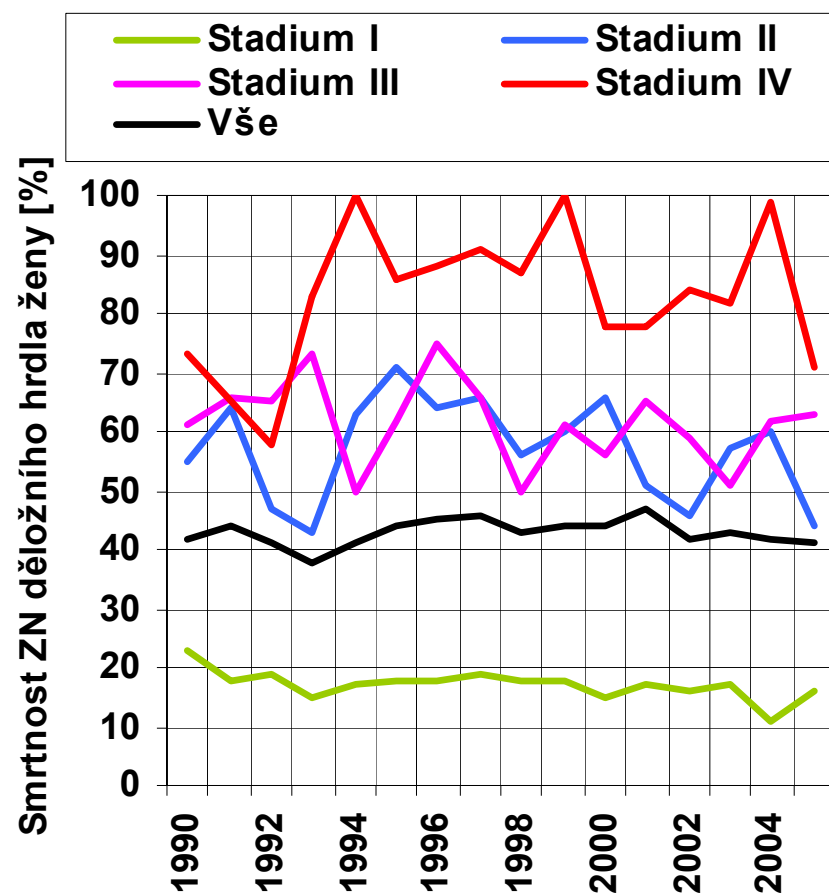
Zdroj – SVOD

Zhoubný nádor děložního hrdla ženy incidence onemocnění

Zdroj – ÚZIS

Zhoubný nádor děložního hrdla ženy význam prevence

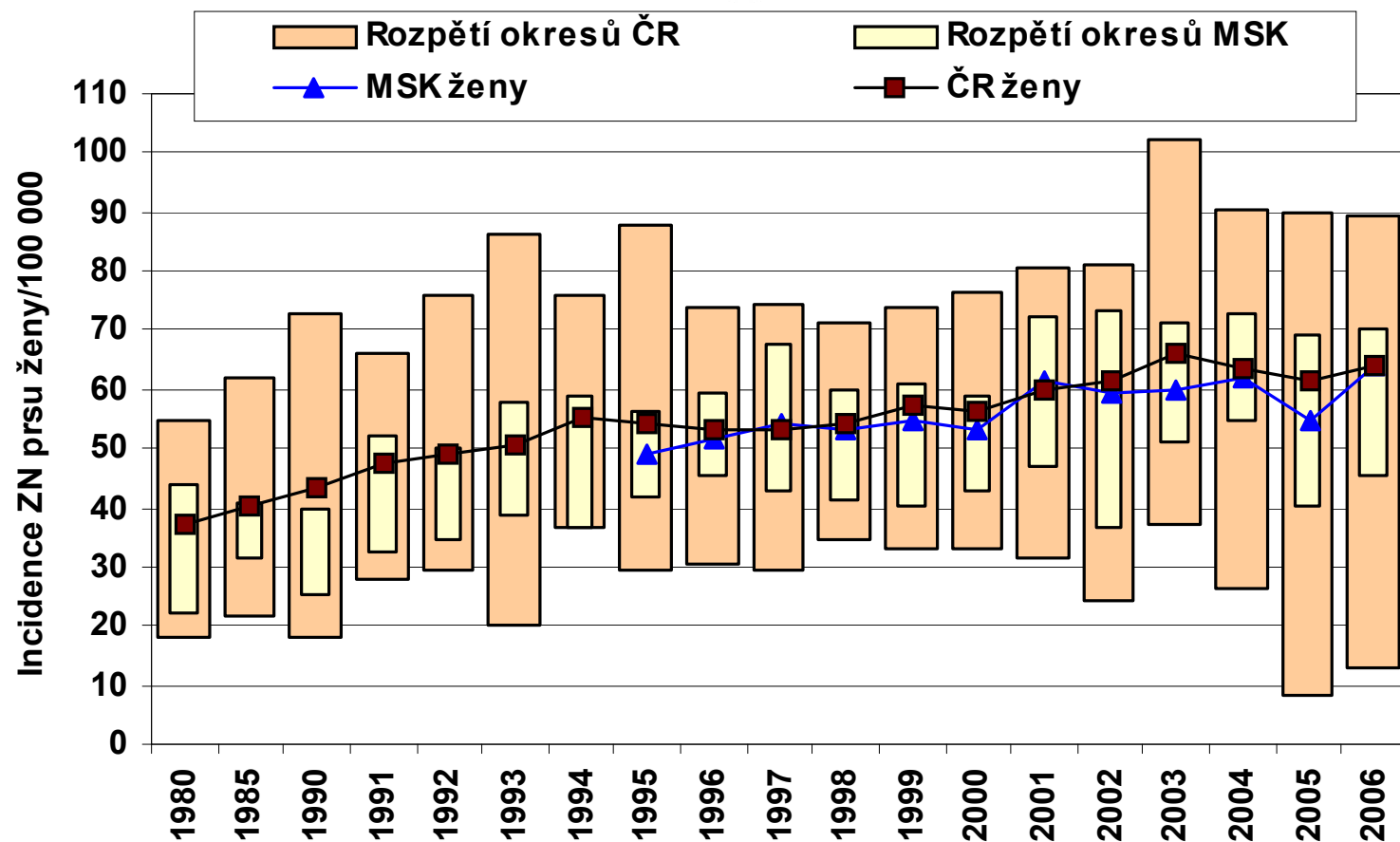

Smrtnost - %	2001-2005
Stadium I	15.4
Stadium II	51.6
Stadium III	60.0
Stadium IV	82.8
ZN děložního hrdla	43.0

Možnost zvýšení přežití na téměř 85 % případů, smrtnost přibližně 15 %.

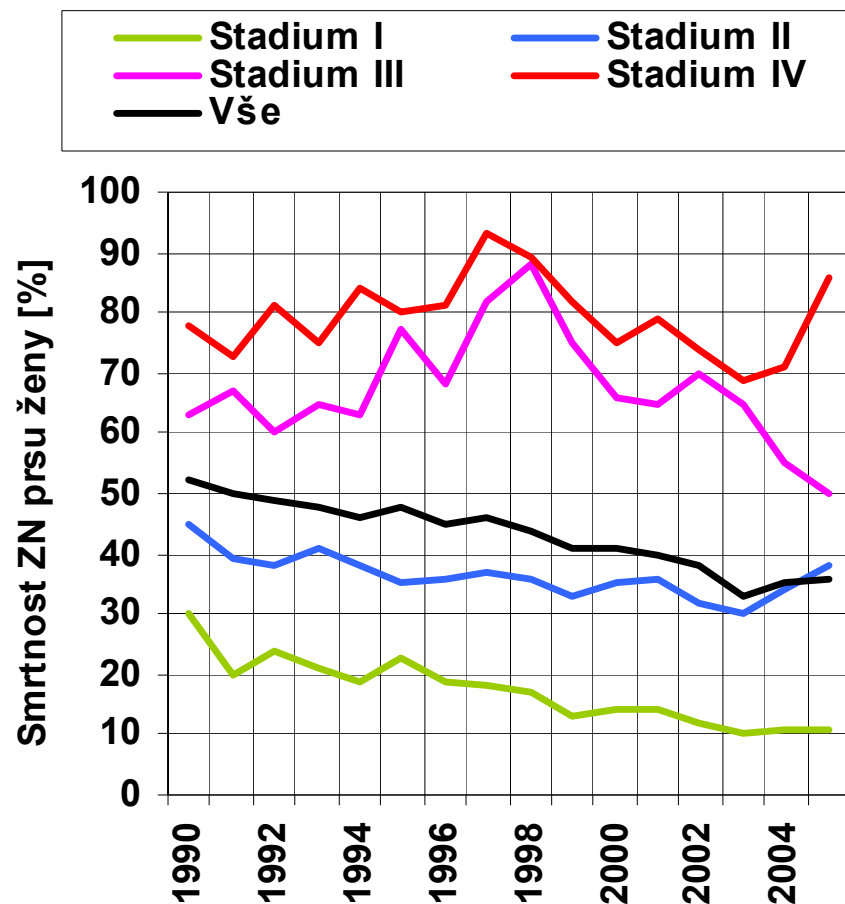
Zdroj – SVOD

Zhoubný nádor prsu žen incidence onemocnění

Zdroj – ÚZIS

Zhoubný nádor prsu žen význam prevence

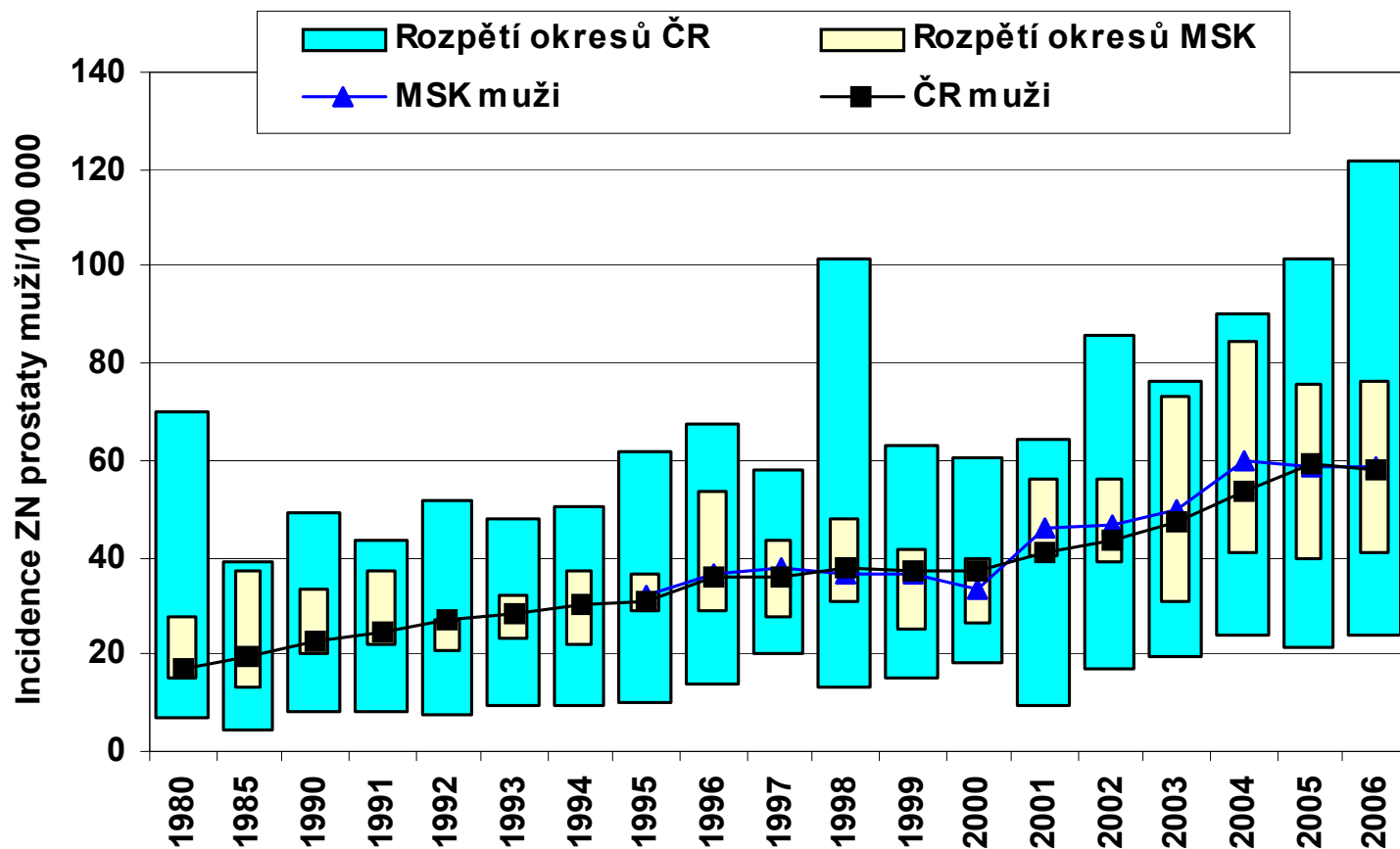

Smrtnost - %	2001-2005
Stadium I	11.6
Stadium II	34.0
Stadium III	61.0
Stadium IV	75.8
ZN prsu ženy	36.4

Možnost zvýšení přežití na více než 85 % případů,
smrtnost nižší než 15 %.

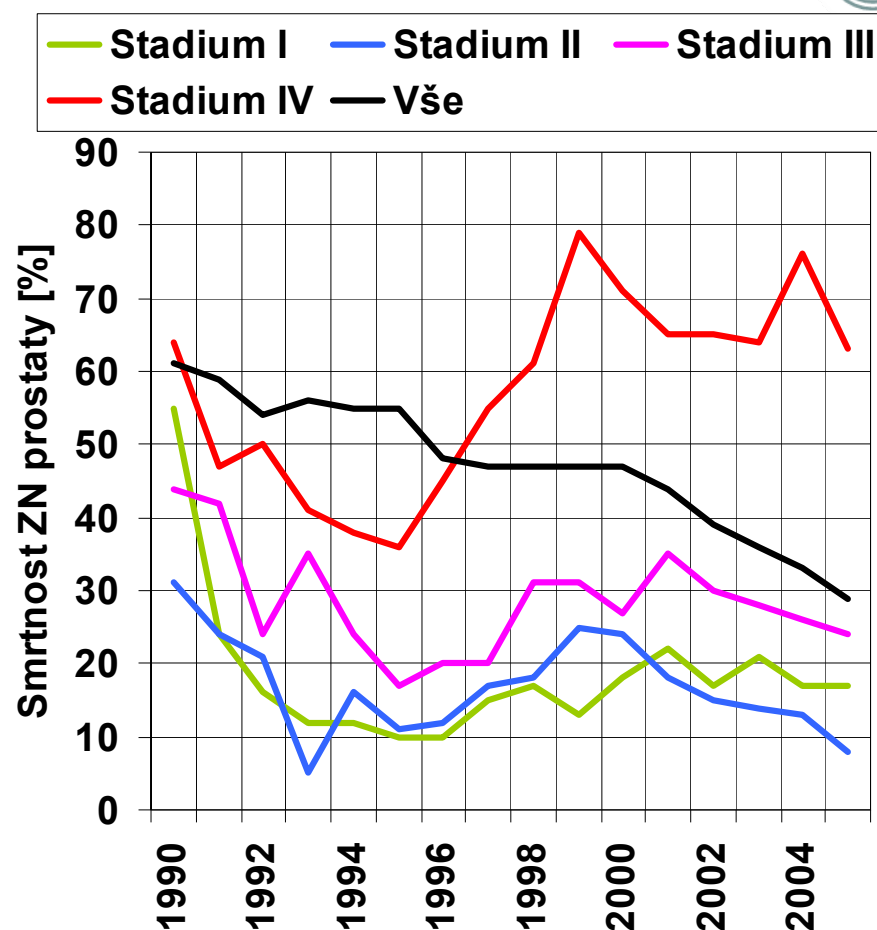
Zdroj – SVOD

Zhoubný nádor prostaty muži incidence onemocnění

Zdroj – ÚZIS

Zhoubný nádor prostaty muži význam prevence

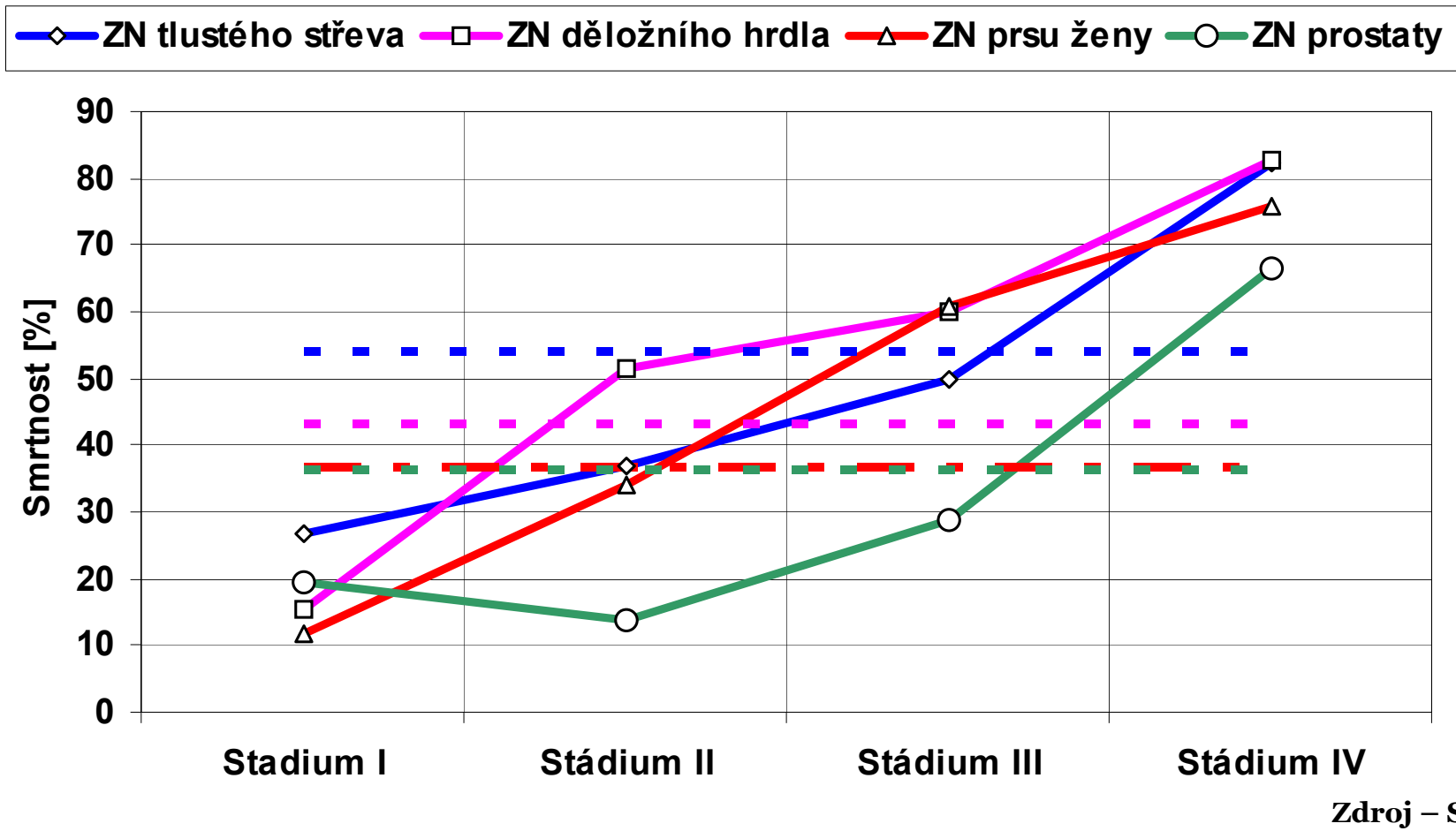
Smrtnost - %	2001-2005
Stadium I	19.3
Stadium II	13.6
Stadium III	28.6
Stadium IV	66.6
ZN prostaty	36.2

Možnost zvýšení přežití na více než 80 % případů, smrtnost nižší než 20 %.

Zdroj – SVOD

Význam prevence nádorových onemocnění

Informace veřejnosti

- Ročenka KHS MSK
- Zpravodaj KHS MSK
- Internetové stránky KHS MSK <http://www.khsova.cz>
- Odborné konference
- Zprávy do tisku, informace v médiích (TV)

Ročenka a Zpravodaj

ROČENKA 2007

Krajská hygienická stanice
Moravskoslezského kraje
se sídlem v Ostravě

OBSAH ROČENKY
Předmluva
Kontrolní činnost
Problematika vod
Venkovní ovzduší
Vnitřní ovzduší
Hluk a vibrace v ŽP
Dozor v oblasti služeb
Dozor na úseku výživy
Předměty BÚ
Dozor ve školách
Ochrana zdraví při práci
Přenosná onemocnění
Zdravotní stav obyvatel
Drogy, HIV/AIDS
Studie
Program Zdraví 21

Zpravodaj
Krajské hygienické stanice
Moravskoslezského kraje
2008

Úloha KHS v ochraně ovzduší

závěr

- Výkon státního zdravotního dozoru v ochraně ovzduší
- Posuzování EIA/SEA, IPPC, stavební řízení
- Hodnocení zdravotních rizik
- Hodnocení zdravotního stavu obyvatel
- Zapojení do programu „Zdraví 21 v MS kraji“
- Spolupráce s orgány státní správy a samosprávy
- Účast pracovníků v komisích ŽP
- Poskytování informací veřejnosti o zjištěných skutečnostech a možnostech prevence

Murfyho zákon

**Je vědecky nemožné,
aby pršelo, pokud
jsme si sebou vzali
deštník.**

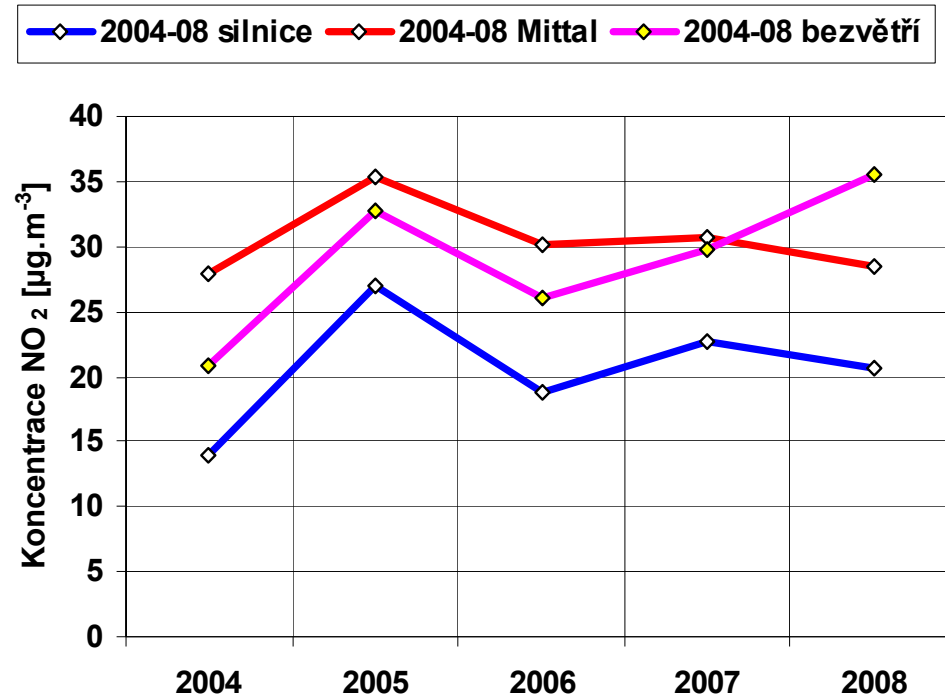
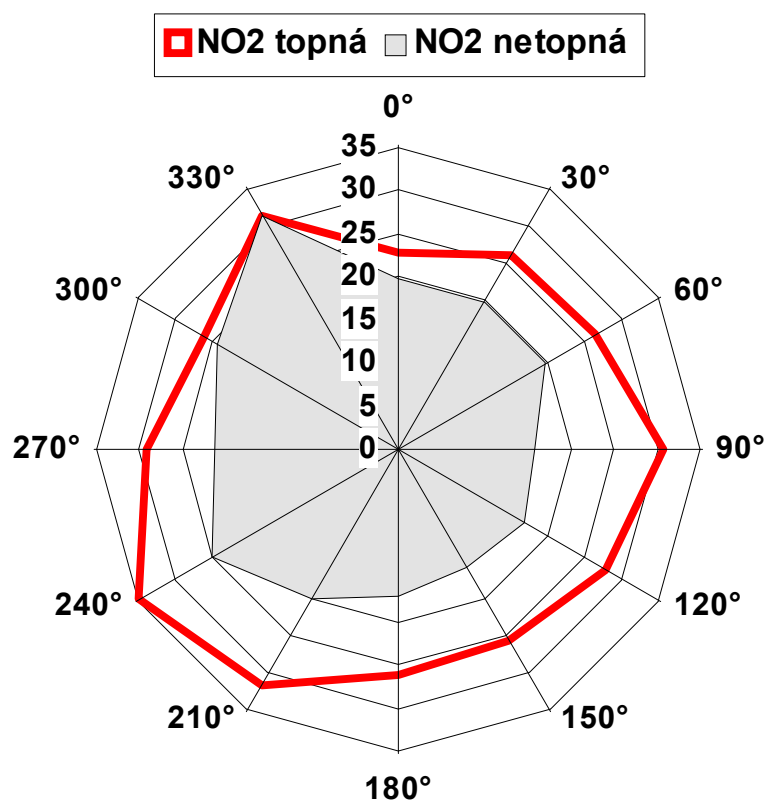

Děkuji za pozornost

Ovzduší Bartovice – NO₂

Zdroj – ZÚ Ostrava

Ovzduší Bartovice – NO₂

- V období 2004-2008 průměrná koncentrace NO₂ ze směru od ArcelorMittal se pohybovala cca 30 µg.m⁻³, v opačném směru od silnice Šenov-Radvanice cca 20 µg.m⁻³, pro stavy bezvětrí se zvýšila z cca 20 µg.m⁻³ na cca 35 µg.m⁻³.
- Pro ostatní směry větrů se koncentrace NO₂ výrazně neliší od směru ArcelorMittal
- V letní netopné sezóně jsou koncentrace nižší než v topném období.

